

Motion till riksdagen 2025/26:3894

av **Muharrem Demirok m.fl. (C)**

med anledning av prop. 2025/26:78 En grundlagsskyddad aborträtt samt utökade möjligheter att begränsa föreningsfriheten och rätten till medborgarskap

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen antar regeringens förslag till ändring i 2 kap. 7 § regeringsformen med den ändringen att andra stycket 2 ska ha den lydelse som framgår av bilaga 1.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skyndsamt tillsätta en utredning om hur återkallelse av medborgarskap vid viss allvarlig brottslighet på ett rättssäkert sätt kan utökas för att innefatta viss allvarlig brottslighet som begås inom ramen för kriminella nätverk och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skyndsamt tillsätta en utredning för att säkerställa ett reellt grundlagsskydd för aborträtten och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen avslår regeringens förslag till ändring i 2 kap. 25 § första stycket 7 regeringsformen.

Motivering

I juni 2023 tillsattes en parlamentarisk kommitté med uppdrag att utreda införandet av tre nya grundlagsskyddade fri- och rättigheter (rätten till abort, rätt till

domstolsprövning och ett generellt skydd mot diskriminering), införandet av en möjlighet att återkalla medborgarskap, möjligheten att begränsa föreningsfriheten för kriminella sammanslutningar samt en förstärkning av äganderätten. Centerpartiet välkomnade utredningen till övervägande del och såg fram emot ett konstruktivt samarbete kring frågor där vi alltid legat regeringspartierna nära, såsom rätten till abort, rätten till domstolsprövning, medborgarskapet och föreningsfriheten samt äganderätten.

I januari 2025 presenterade utredningen sitt betänkande, SOU 2025:2 Några frågor om grundläggande fri- och rättigheter. Betänkandet lämnade förslag på grundlagsändringar om rätten till domstolsprövning, rätten till abort, ett generellt skydd mot diskriminering, rätten till medborgarskap samt föreningsfriheten i förhållande till kriminella sammanslutningar. Det saknades förutsättningar för att lägga fram förslag om äganderätten och ett generellt diskrimineringsskydd eftersom man i dessa delar inte lyckats nå bred enighet, och kommittén lämnade därför inget förslag på grundlagsändring i dessa frågor.

Kommitténs arbete var till övervägande del inriktat på frågan om medborgarskapet, en prioritering från regeringen som gick ut över övriga frågor. För detta är regeringen fullt ansvarig. Även med en mer jämn prioritering mellan direktivets uppdrag var dock utredningstiden alldeles för kort (drygt ett och ett halvt år, inkl. två sommaruppehåll) för att möjliggöra en seriös utredning i grundlagsfrågor. Detta var också något som Centerpartiet lyfte såväl inför, som under utredningens gång. Som jämförelse kan nämnas 2020 års grundlagsutredning som utredde formerna för ändring av grundlag, ett stärkt skydd för domstolarnas och domarnas oberoende samt begränsningar i föreningsfriheten avseende terroristorganisationer – en utredning som fick mer än tre år på sig att redovisa sitt uppdrag.

Efter regeringens beredning av SOU 2025:2 presenterades propositionen i december 2025. Det stod då klart att ytterligare ett förslag, rätten till domstolsprövning, fallit bort på grund av de tydliga kvalitetsbrister som utredningens tidsbrist resulterat i. Det är helt enkelt inte möjligt att ta sig an och överblicka komplexa konstitutionella frågor på så kort tid, särskilt inte när den alldeles för korta tiden fördelas så skevt mellan frågorna. Propositionen innehåller därmed endast förslag om en grundlagsskyddad aborträtt,

möjlighet till återkallelse av medborgarskap, samt möjlighet till inskränkningar av föreningsfriheten för kriminella organisationer. Av den till större del mycket underliga hanteringen av utredningen, är det mest anmärkningsvärda att regeringen i fråga om möjlighet till återkallelse av medborgarskap inte lägger kommitténs förslag till utformning, utan Tidöpartiernas särskilda yttrande. Man är heller inte öppen med det stora avsteg man gör från betänkandet. Så här vårdslöst har inte någon grundlagsutredning hanterats tidigare och vi kan konstatera att bristen på konstitutionell kompetens är såväl iögonfallande som överraskande.

Frågan om återkallelse av medborgarskap

I motsats till flera andra nordiska länder saknas det enligt svensk rätt en möjlighet att återkalla ett svenskt medborgarskap som har förvärvats på felaktiga grunder. Flera andra nordiska länder har också en möjlighet att under vissa förutsättningar återkalla medborgarskap för personer som har begått någon typ av mycket allvarlig brottslighet. Den parlamentariska kommittén fann bred enighet kring förslaget att införa en möjlighet till återkallelse av medborgarskap i fall där medborgarskapet förvärvats på felaktiga grunder, samt en möjlighet att under vissa förutsättningar återkalla medborgarskap för personer med dubbla medborgarskap som har gjort sig skyldig till brott som allvarligt hotar rikets säkerhet eller som omfattas av Internationella brottmålsdomstolens jurisdiktion (s.k. folkrättsbrott såsom folkmord mm). Centerpartiet, som en del av majoriteten i kommittén, stod bakom förslaget. Det är rimligt att medborgarskap som tilldelats på bedrägliga grunder ska kunna återkallas. Det är också lika rimligt att de som begått särskilt allvarliga brott mot vårt land inte kvarstår som svenska medborgare, men det är samtidigt också viktigt att samtidigt framhålla att detta inte utesluter att Sverige tar ansvar för genomförande av det straff som personen i fråga dömts till.

Regeringen har emellertid valt att gå vidare med Tidöpartiernas särskilda yttrande istället för det förslag som den parlamentariska kommittén lade fram. Regeringens förslag är ändrat i det avseendet att formuleringen ”brott som allvarligt hotar rikets säkerhet ...” i förslaget till 2 kap. 7§ 2 st. 2 p. har bytts ut till ”brott som allvarligt skadar Sveriges vitala intressen” från Tidöpartiernas särskilda yttrande. Eftersom förslaget om vitala intressen låg i Tidöpartiernas särskilda yttrande har det inte

remissbehandlats i egentlig mening – det framgår av de samlade remissvaren att remissinstanserna inte uppfattat att de särskilda yttrandena särskilt ska behandlas i remissvaren. Redan av den anledningen anser vi att förslaget måste avslås. Förslaget är inte tillräckligt genomlyst och saknar därför erforderliga konsekvensanalyser och perspektiv som all lagstiftning förutsätts genomgå - en aspekt som dessutom är synnerligen avgörande vid grundlagsändringar som möjliggör långtgående ingrepp i förhållandet mellan enskilda och det allmänna, inte minst när föreskrifterna avser ingrepp i enskildas personliga förhållanden och grundlagsfästa fri- och rättigheter. Det är förvånande att regeringen tar så lättvindigt på grundläggande konstitutionella aspekter.

Förslaget om brottslighet som allvarligt skadar Sveriges vitala intressen som regeringen nu lagt fram kunde heller inte samla någon bred enighet under kommittéarbetet eftersom den rättsliga expertisen uttryckte allvarliga betänkligheter kring rättssäkerheten i begreppet. Man framhöll bl.a. att bristen på förankring i den svenska lagstiftningssystematiken öppnade för stora tolknings- och tillämpningssvårigheter, något som innebär att förslaget öppnar upp för en bredare tillämpning än vad som avses. Problemen kring avgränsning och legaldefinition är därför också, i sig, anledning nog att inte genomföra förslaget i dess nuvarande form. Centerpartiet anser därför att i nuläget bör betänkandets förslag införas, och att regeringen därutöver skyndsamt måste tillsätta en utredning för att hitta en rättssäker och förutsebar skrivning som även möjliggör återkallelse av medborgarskap vid viss allvarlig brottslighet som begås inom ramen för kriminella nätverk. Det är ett stort misslyckande för regeringen att man inte tillsåg att utredningen fick tillräckligt med tid och resurser för att ta fram rättssäkra och rättsligt hållbara förslag under utredningens gång.

Ett grundlagsskydd av aborträtten

Förslaget innebär en ny bestämmelse om rätten till abort, utformat som ett krav riktat till lagstiftaren med innebörden att den som är gravid ska ha rätt att avbryta sin graviditet enligt bestämmelser som meddelas i lag. Det ska också införas en reglering som anger att aborträtten kan inskränkas för de utan svenskt medborgarskap.

Centerpartiet var ett av de första partier i Sverige som lyfte frågan om att grundlagsskydda aborträtten för att säkerställa att våra döttrar, och deras döttrar, kommer att åtnjuta samma kroppsliga integritet och självbestämmande som vi idag tar för givna. Vi var därför mycket positiva till att regeringen inkluderade frågan i utredningsdirektiven och vi står – som vi alltid gjort – bakom aborträtten och kvinnans rätt att själv bestämma över sin kropp.

Vi välkomnar därför förslaget till grundlagsstadgande om aborträtten och står självklart bakom ansatsen, men anser det behövs mer. Utredningens tillkortakommanden i form av tidsbrist, och regeringens bristande förmåga att prioritera mer än en fråga, har nämligen visat sig få allvarliga konsekvenser för grundlagsregleringen om aborträtten. Efter remissrundan stod det klart att den lagstiftningstekniska utformningen har allvarliga brister eftersom det saknas ett uttryckligt skydd av aborträtten. Regleringen hänvisar endast till abortlagen, vilket leder till att innehållet i grundlagen ska tolkas utifrån vad som stiftas i vanlig lag. Eftersom grundlagen, som i normhierarkin står över vanlig lag, saknar ett egentligt och uttryckligt skydd för aborträtten, blir det i huvudsak innehållet i abortlagen som är vägledande för hur aborträtten ska tolkas. I och med att abortlagen kan ändras med enkel majoritet, och formerna för lagändring saknar de formella skyddsmekanismer som grundlagsändringar är föremål för, blir konsekvensen att grundlagsregleringen inte uppställer något egentligt skydd för omfattande inskränkningar i aborträtten. Flertalet remissinstanser (se bl.a. Centrum för rättvisa, Timbro och Juridiska fakulteten vid Uppsala universitet m.fl.) har påtalat detta, och det är därför avgörande att regeringen skyndsamt tillsätter en utredning om hur grundlagsskyddet för aborträtten kan stärkas genom att ett uttryckligt skydd införs i regleringen i regeringsformen.

Utöver de lagstiftningstekniska bristerna, har regeringen också lagt fram ett förslag om att kvinnor med utländska medborgarskap ska kunna undantas från grundlagsregleringen av aborträtten. Som påpekats i remissrundan (se t.ex. yttrandet från Svenska institutet för europapolitiska studier, SIEPS) förefaller förslaget stå i strid med europarätten, vilket i sig är grund för att avslå förslaget. Regeringen har heller inte kunnat visa på varför en sådan distinktion skulle vara nödvändig, och Centerpartiet anser att det föreslagna undantaget för kvinnor med utländska medborgarskap är omotiverat och ska avslås. Att regeringen väljer att gå fram med så ingripande

lagstiftning, utan att varken kunna motivera dess behov eller ha genomfört en grundläggande rättslig konsekvensanalys är – som så mycket annat i hanteringen av detta ärende – förbluffande.

Muharrem Demirok (C)

Daniel Bäckström (C)

Ulrika Liljeberg (C)

Kerstin Lundgren (C)

Mikael Larsson (C)

Fredrik Lindstål (C)

Helena Vilhelmsson (C)

BILAGA 1

2 kap.

7 §

Ingen svensk medborgare får landsförvisas eller hindras att resa in i riket.

Ingen svensk medborgare som är eller har varit bosatt i riket får fråntas sitt medborgarskap. Det får dock föreskrivas att <i>barn under arton år i fråga om sitt medborgarskap ska följa föräldrarna eller en av dem.</i>	Ingen svensk medborgare som är eller har varit bosatt i riket får fråntas sitt medborgarskap. Det får dock föreskrivas att <i>det svenska medborgarskapet ska fråntas den som är medborgare i en annan stat och som har</i> <i>1. förvärvat medborgarskapet genom oriktiga eller vilseledande uppgifter eller genom annat otillbörligt förfarande, eller</i>
--	---

	<i>2. har dömts för brott som allvarligt hotar rikets säkerhet eller brott som omfattas av Internationella brottmålsdomstolens jurisdiktion.</i> <i>Det får vidare föreskrivas att barn som är under arton år i fråga om sitt medborgarskap ska följa föräldrarna eller en av dem, utom i de fall som avses i andra stycket 2.</i> <i>Sådana föreskrifter som avses i andra stycket får inte stå i strid med Sveriges internationella åtaganden.</i> <i>På sådana föreskrifter som avses i andra stycket ska 22 § första stycket, andra stycket första meningen och tredje stycket tillämpas.</i>
--	---